

Mr. Roman Miz
Нови Сад

VERSKE ZAJEDNICE U SRBIJI I CRNOJ GORI

Rezime

Polazeći od činjenice da je Državna zajednica Srbija i Crna Gora multireligijska i multikonfesionalna država, autor u radu pokušava da da najosnovnije statističke podatke o prisutnim verskim zajednicama. Građu je izložio prema veroispovestima, a u prikupljanju podataka služio se, osim službenih izvora određenih verskih zajednica, i metodom intervjua.

Ključne reči: verske zajednice, vernici, organizacija

Državna zajednica Srbije i Crne Gora karakteristična je po svojoj multinacionalnosti, multikulturalnosti i multikonfesionalnosti. Dominantna religija u SCG je

Pravoslavlje

Prema popisu stanovništva u Srbiji i Crnoj Gori, najvći deo stanovništva je pravoslavne veroispovesti, a najveći broj pravoslavnih pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Prema Ustavu Srpske pravoslavne crkve iz 1947. godine, jerarhijsko vođenje Crkve sastoji se od ličnosti i organa, koji su svrstani u šest stepeni:

- 1) Patrijarh, Sveti arhijerejski sabor, Veliki crkveni sud, Patrijaršijski savet, Patrijaršijski upravni odbor.
- 2) Eparhijski arhijerej, Eparhijski crkveni, Eparhijski savet, Eparhijski upravni odbor.
- 3) Arhijerejski namesnik.
- 4) Paroh.
- 5) Crkvenoopštinski savet i Crkvenoopštinski upravni odbor.
- 6) Poglavar i manastirsko bratstvo.

Srpska pravoslavna crkva sa sedištem u Beogradu ima rang patrijaršije - Pečke patrijaršije. U njenom sastavu u Srbiji i Crnoj Gori nalaze se: Beogradsko-karlovačka arhiepiskopija (Beograd, 42 pa-

rohijske crkve, 7 filijalnih crkava, 16 kapela i 7 manastira), Bačka eparhija (Novi Sad, 102 parohije, 123 crkve i kapele, 3 manastira), Banatska (Vršac, 148 parohija, 70 crkava i 6 manastira), Šabačko-va-ljevska (Šabac, 181 parohija, 160 crkava i kapela, 12 manastira), Šumadijska (Kragujevac, 149 parohija, 161 crkava i kapela, 17 manastira), Žička (Žiča, 203 parohije, 175 crkava, 14 kapela i 26 manastira), Braničevska (Požarevac, 112 parohija, 127 crkava, 1 kapela i 14 manastira), Timočka (Zaječar, 86 parohija, 99 crkava i kapela, 7 manastira), Niška (Niš, 167 parohija, 335 crkava i kapela, 16 manastira), Vranjska (Vranje, 55 parohija, 48 crkava i 7 manastira), Raško-prizrenska (Prizren, 41 parohija, 28 crkava od kojih su mnoge srušene i oštećene, 12 manastira), Mileševska (Prijepolje, 16 parohija, 20 crkava i kapela, 3 manastira), Mitropolija Crnogorsko-primorska i Skenderijska (Cetinje, 25 parohija, oko 208 crkava i kapela od kojih su neke srušene, 32 muška i 6 ženskih manastira, a 7 manastira se obnavlja). U Bosni i Hercegovini i u Republici Srpskoj nalaze se eparhije: Banjalučka (Banja Luka, 97 parohija, 84 crkava, 4 kapela i 5 manastira), Bihaćko-petrovačka (Bosanski Petrovac, 54 parohije, 1 manastir, mnoge parohije bez svećenika), Dabrobosanska mitropolija (Sarajevo, 65 parohija, mnoge crkve srušene i oštećene, a parohije bez vernika), Zahumsko-hercegovačka (Mostar, privremeno sedište u manastiru Tvrdoš kod Trebinja, 31 parohija, 184 crkve i kapele od kojih su mnoge srušene i oštećene, 4 manastira), Zvorničko-tuzlanska (Tuzla, privremeno u Bijelini, 131 parohija, 208 crkava i kapela od kojih su mnoge oštećene, a neke su u izgradnji, 6 manastira). U Hrvatskoj su eparhije: Gornjokarlovačka (Karlovac, privremeno u Veljunu, 149 parohija, mnoge crkve su srušene i oštećene, 1 manastir, mnoge parohije bez vernika), Dalmatinska (Šibenik, 58 parohija, 77 crkava, 5 kapela i 3 manastira), Zagrebačko-ljubljanska mitropolija (Zagreb, 47 parohija, 56 crkava, 3 kapele i 3 manastira), Osiječko-poljska i Baranjska (Dalj, 53 parohije, 50 crkava i kapela, od kojih su neke srušene, oštećene i opljačkane), Slavonska (Pakrac, privremeno u Daruvaru, a u najnovije vreme u Jasenovcu, 75 parohija, od 82 crkve i kapele u razdoblju od 1991. do 1995. srušeno ili spaljeno 39 crkava i kapela, a oštećeno 27, od 3 manastira dva su oštećena). U Mađarskoj: Budimska (Sentandreja, 39 parohija, 42 crkve, 1 manastir; u nekim parohijama više nema vernika). U Rumuniji: Temišvarska (Temišvar, 48 parohija, 50 crkava i kapela, 5 manastira) U Australiji i Novom Zelandu: Australijsko-novozelandska (Elajn, 21 parohija, 19 crkava i 1 manastir), Australijsko-novozelandska mitropolija Novogračaničke (Wallaroo, 14 parohija, 14 hramova i 1 manastir). U

Evropi: Britansko-skandinavka (Bäger-stavägen u Švedskoj, 23 parohije, od toga 11 u Velikoj Britaniji, 10 u Švedskoj i po jedna u Danskoj i Norveškoj), Zapadno-evropska (Pariz, 9 parohija), Srednjo-evropska (Hileshajm u Njemačkoj, 45 parohija, 10 hramova i kapela). U SAD i Kanadi: Istočno-američka (Edžvort, 28 parohija, 27 crkava i kapela, 2 manastira), Kanadska (Milton, 21 parohija, 19 hramova i kapela), Novogračanička za Ameriku i Kanadu (Grejslejk, 48 parohija, 1 misija, 48 hramova, 2 manastira), Srednjo-američka (Libertivil, 23 parohije, 23 hrama, 1 manastir), Zapadno-američka (Alhambra, 19 parohija i hramova).¹

U toku je obnova jerarhije SPC u Makedoniji. Postavljena su tri episkopa: egzarh za Ohridsku arhiepiskopiju i čuvari upražnjenih mesta za Pološko-kumanovsku i Bitoljsku eparhiju.

Najpoznatije pravoslavno hodočasničko mesto je manastir Svetog Vasilija Ostroškog u Crnoj Gori.

Sveštenici i teolozi školuju se na Bogoslovskom fakultetu SPC u Beogradu i Bogoslovskom fakultetu "Sveti Sava" u Libertivilu (SAD), Bogoslovsko-katehetskom institutu SPC u Beogradu, Duhovnoj akademiji "Sveti Vasilije Ostroški" u Srbiju (nekadašnjoj Foči u Republici Srpskoj) i na bogoslovijama (rang srednje škole): "Sveti Sava" u Beogradu, "Sveti Arsenije" u Sremskim Karlovcima, "Sveta tri jerarha" u Krki (Hrvatska), "Sveti Ćiril i Metodije" u Pri-zrenu, (privremeno u Nišu), "Sveti Petar Cetinjski" na Cetinju, (Crna Gora), "Sveti Petar Dabrobosanski" u Srbiju, (Republika Srpska) i "Sveti Jovan Zlatousti" u Kragujevcu. U Beogradu postoji i Akademi-ja SPC za umetnost i konzervaciju.

SPC ima i druge ustanove: Patrijaršijsku biblioteku, Muzej SPC, Informativnu službu SPC, Dobrotvorni fond "Čovekoljublje", Turističku agenciju "Dobročinstvo", Zavod za izradu sveća, Krojačku radionicu, Štampariju, Knjižaru, Prodavnicu. Sve te ustanove nalaze se u Beogradu.

Organizacija pravoslavnih žena zove se - Kolo srpskih sestara.

Patrijaršija izdaje nekoliko serijskih publikacija: "Glasnik" (službeni list SPC), "Pravoslavlje" (novine Srpske patrijaršije), "Pravoslavni misionar" - podlistak "Glasnika", "Svetosavsko zvonice" (časopis za decu), "Teološki pogledi" - versko-naučni časopis. Takođe i godišnjak "Crkva - kalendar Srpske pravoslavne patrijaršije". Bogoslovski fakultet SPC u Beogradu izdaje teološki časopis "Bogo-

¹ Podaci o eparhijama Srpske pravoslavne crkve preuzeti iz "Crkve – kalendar SPC" za 1996. godinu. Za proteklih osam godina ima dosta promena.

slovlje". Sličnog je sadržaja i časopis "Beseda", koji izlazi u Novom Sadu, zatim "Sabornost", koji izlazi u Požarevcu. Tu su i teološki popularni časopisi "Hrišćanska misao", koja kao oznaku izlaženja ima Beograd-Valjevo, zatim "Sveti knez Lazar" - časopis za duhovni preporod, koji je izlazio u Prizrenu zatim "Iskon", koji izlazi u Vranju. Manastir Đurđevi Stupovi izdaje "Svevide" U Valjevu izlazi "Glas Crkve". Tu djeluje i Radio Šabačko-valjevske eparhije pod istim nazivom - "Glas Crkve". Osim ovih izlaze još "Kalenić" (Kra-gujevac), "Banatski glasnik" (Vršac), "Srpski Sion" (Sremski Kar-lovci), "Svetigora" (Cetinje), "Pravoslavni put" (Arilje) i drugi. Bo-goslovija u Sremskim Karlovcima izdaje časopis "Karlovački bogo-slov". Ziloti "Starokalendarci" izdaju list "Revnitelj". U Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Republici Srpskoj i drugim evropskim i prekookeanskim zemljama izlaze srpske pravoslavne periodične publikacije.

Pravoslavni Rumuni u Banatu, kojih ima oko 40.000, sačinjavaju posebni Vikarijat Rumunske pravoslavne crkve. On je osnovan 1971. godine sa sedištem u Vršcu. Vikarijat ima tri protonamesništva sa 39 parohija, u kojima službuje 38 sveštenika. Na rumunskom jeziku izlazi dvomesečnik "Semanatorul" ("Sejač") u 3.000 primeraka, a parohija u Straži izdaje tromesečne parohijske novine "Strajerul" ("Stražar") u 500 primeraka. Pored toga izdaju i godišnjak "Anuar biserice" ("Crkveni godišnjak"). Za razliku od Srpske pravoslavne crkve, koja koristi stari julijanski kalendar, rumunjski vikarijat u Banatu, kao i cela Rumunska pravoslavna crkva, pridržava se novog gregorijanskog kalendara.

U Beogradu deluje parohija koja pripada Ruskoj pravoslavnoj crkvi Moskovske patrijaršije. Ima oko 2.000 vernika.

U novije vreme u Crnoj Gori pojavljuju se inicijative za stvaranje Crnogorske pravoslavne crkve.

Katolici

Popis stanovništva 1991. godine navodi da je u Republici Srbiji tada bilo 506.216, a u Republici Crnoj Gori 27.153. katolika. U odnosu na ukupni broj stanovništva u celoj zemlji to je bilo 4,5%. Rimokatolici u našoj državnoj zajednici pripadnici su nacionalnih manjina. Oni su: Mađari, Hrvati, Albanci, Slovenci, Poljaci, Slovaci i drugi. U razdoblju od 1991. do 1995. godine iz ovih krajeva iselio je priličan broj Hrvata i Mađara, tako da se smanjio i broj katolika.

Rimokatolici su u SCG delimično ujedinjeni u Beogradskoj metropoliji, u kojoj su, osim Beogradske nadbiskupije (15 župa, 20 crkava i kapela), Subotička biskupija (113 župa, 112 crkava i 68 kapela) i Zrenjaninska biskupija (40 župa, 77 crkava i 8 kapela). Katolici na Kosovu i Metohiji pripadaju Prizrenskoj biskupiji koja ima sedište u Prizrenu (17 župa, 17 crkava 5 kapela). U Crnoj Gori, osim nadbiskupije u Baru (19 župa, 39 crkava, 6 kapela) postoji i biskupija u Kotoru (28 župa, 57 crkava i 40 kapela). Na teritoriji Srema djeluje Sremski vikarijat Đakovačko-sremske biskupije (25 župa, 25 crkava) sa sedištem u Petrovaradinu.

Sam vrh Katoličke crkve u SCG jesu Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore, kako je to predviđeno Crkvenim zakonikom.

Od redovničkih zajednica na ovoj teritoriji svoje samostane imaju: Franjevci (Novi Sad, Zemun, Beograd, Bač, Subotica, Tuzi, Kotor, Đakovica), Karmelićani (Sombor), oo. Isusovci (Beograd, Bar), Lazaristi (Beograd), Salezijanci (Beograd, Podgorica, Nikšić, Đakovica, Priština) i redovnice: Milosrdne sestre (Beograd), Sestre Svetog Križa (Sremska Mitrovica, Đakovica), Kćeri Božje ljubavi (Subotica), Dominikanke (Subotica), Sestre Milosrdnice - Albanke (Stubla, Peć), Sestre naše Gospe hrvatskog i mađarskog ogranka (Subotica, Bačka Topola, Kanjiža).

Na teritoriji SCG djeluju i katolički pokreti "Marijino djelo" (fokolari), Neokatekumeni, Molitvena grupa "Taizé", MiR ("Molitva i Riječ") i treći redovi (svjetovni redovi) Franjevac, Karmelićana i Vasilijanaca.

Osim rimokatolika u SCG postoje i *grkokatolici*, kojih ima oko 25 hiljada. Za njih je 2003. godine osnovan Apostolski egzarhat za grkokatolike u SCG, kojemu je trenutno sedište u Ruskom Krsturu (17 parohija, 1 misija, 15 parohijskih crkava, 1 filijalna crkva, 1 crkva zajednička sa rimokatolicima). Na teritoriji egzarhata nalazi se 6 manastira monahinja Službenica Presvete Bezgrešne Device Marije (Ruski Krstur, Kula, Vrbas, Kucura, Đurđevo i Novi Sad) i jedan manastir Malih sestara (Ruski Krstur). Jedini muški manastir oo. Vasilijanaca nalazi se u Kuli.

Katolici u SCG imaju malo svojih škola. U Subotici se nalazi "Paulinum" - seminarija sa gimnazijom. A u Totovom Selu osnovana je katolička osnovna škola. Godine 1994. u Subotičkoj biskupiji osnovan je Teološko-katehetski institut "Albert Veliki", na kojem su predava-nja na hrvatskom i mađarskom jeziku istovremeno u Subotici i u Novom Sadu. U Subotici, u samostanu časnih sestara, 2001. godine otvoren je de-čji vrtić "Marija Petković - Sunčica", a u Beogradu već godinama delu-je dečji vrtić "Fantassy", u kome se govori francuski. Vodi ga "Marijino

djelo". Oci salezijanci vode u Prištini Srednjoškolski obrazovni centar. Oci Isusovci organizuju otvaranje gimnazije u Prizrenu.

Dobrotvorna delatnost Katoličke crkve u SCG odvija se prvenstveno u okvirima organizacije "Caritas". U tom radu postoji do-bra saradnja sa Ekumenskom humanitarnom organizacijom. Svaka biskupija ima svog direktora "Caritasa", koji u okvirima biskupije koordi-nira svu delatnost. Na čelu svih biskupijskih "Caritasa" nalazi se direktor za celu zemlju. U novije vreme uvode se novi oblici dijakonije, služenja – čine se posete kućama i stanovima radi pomoći starijim i bolesnim, organizuju dnevni boravci u centrima, organizuju ekipe majstora stručnj-aka, koji dolaze u kuću da poprave kućne aparate i obave druge popravke.

Katolička crkva u SCG izdaje oko deset periodičnih publikacija. U Beogradu deluje Katolički media centar, koji izdaje mesečni časopis "Blagovest", u Subotici izlazi mesečnik "Zvonik", a u Novom Sadu na mađarskom jeziku mesečni list "Hitélet" ("Duhovni život"). U Totovom Selu "Logos" izdaje nedeljne novine "Hírvivő" ("Glasnik") s bespla-tnim dodatkom "Vasárnapi üzenet" ("Nedjeljna poruka"), a mesečno izlazi i časopis za decu "Útitárs" ("Saputnik"). Albanci katolici na Ko-sovu izdaju na albanskom jeziku časopis "Dritta" ("Svetlo"). Grkokato-lici u Ruskom Krsturu izdaju mesečno "Dzvoni" ("Zvona") na rusinskom i ukrajinskom jeziku. Časne sestre Službenice BDM imaju svoj bilten "Holos Mariji" ("Glas Marije"). Izlaze i godišnji katolički kalendari – almanasi na hrvatskom ("Subotička danica"), mađarskom ("Kincses-kalendarium"), rusinskom i ukrajinskom jeziku (Kalendar "Dzvoni"). Mnoge župe imaju svoje župne biltene i listove. Od decembra 2003. godine u Novom Sadu deluje Katolički Radio "Marija", koji emituje program na hrvatskom, mađarskom, rusinskom, ukrajinskom i slovačkom jeziku.

Protestanti

Protestantizam u SCG prisutan je u više oblika.³⁸ Podaci iz 1991. godine ukazuju da je u to vreme protestanata bilo 89.369. Najviše u Vojvodini – 78.925, u užoj Srbiji – 9.350, na Kosovu i Metohiji – 241 i u Crnoj Gori – 853.

Najveća protestantska verska zajednica u SCG je *Slovačka evangelička (ili – evangelistička) crkva augsburške veeroispovesti*. Broji oko 55.000 vernika. Organizovana je u jednoj biskupiji koja obuhvata 40

³⁸ O protestantskim verskim zajednicama najviše je podataka preuzeto iz publikacije Ministarstva vera Republike Srbije – *Verske zajednice u Republici Srbiji*, Beograd, 1997.

parohija u tri seniorata (Bačka, Banat, Srem), u kojima službuje 30 sveštenika, od kojih su tri žene. Sedište biskupije je u Novom Sadu. Vrhovni organ Crkve je Sinod, u kojem su predstavnici crkvenih opština, njih 96. To je najviši zakonodavni i upravni organ Crkve.

Kandidati za sveštenike većinom studiraju na Evangeličkom bogoslovskom fakultetu u Bratislavi, u Slovačkoj.

Slovačka evangelička crkva a. v. u SCG izdaje "Ročenku" ("Godišnjak") – kalendar-almanah u 1.260 primeraka, zidni kalendar u 15.000 primeraka i mesečni list "Evanjelický hlásnik" ("Evangelički glasnik") – sve na slovačkom jeziku. Ova Crkva, zajedno sa Hrišćanskom reformatskom crkvom, Srpskom pravoslavnom crkvom i Evangeličkometodističkom crkvom godine 1993. osnovali su Ekumensku humanitarnu službu, danas - Ekumensku humanitarnu organizaciju. Kasnije je iz te organizacije istupila Srpska Pravoslavna Crkva, a 2002. godine pristupile su joj Grkokatolička Crkva (Vikarijat za Vojvodinu) i Evangelička hrišćansko-naska crkva augsburške veroispovesti.

Ova *Evangelička hrišćanska crkva augsburške veroispovesti u Srbiji - Vojvodini* ima oko 10.500 vernika, koji su po nacionalnosti Mađari, organizovani u 18 crkvenih opština. Toliko imaju i crkava ili molitvenih domova. Na čelu je superintendant, kojem je sedište u Subotici. Osim njega službuju još dvojica sveštenika, dva lektora i dvojica propovednika. Imaju Evangeličku omladinsku organizaciju. U svim crkvenim opštinama postoje organizacije žena. Imaju tri hora. Ne izdaju peri-odične publikacije, ali putem radija emitiraju svoje programe.

Pripadnika *Hrišćanske reformatske crkve* ima nešto manje od 20 hiljada, prvenstveno Mađara po narodnosti. Organizovani su kao biskupija sa biskupom na čelu, koji ima sedište u Feketiću. Biskupija je podeljena na seniorate u Bačkoj i Banatu. Vrhovni zakonodavni i upravni organ je Sinod. I u toj Crkvi službuju žene kao sveštenici. Svih sveštenika u biskupijama ima oko 20, a toliko imaju i crkava i kapela. U oba seniorata deluje 18 parohija. Kandidati za sveštenike studiraju na bogoslovskim fakultetima u Beču, Budimpešti, Debrecenu i Klužu u Rumuniji. Na mađarskom jeziku izdaju godišnji kalendar-almanah "Református évkönyv" ("Reformatski godišnjak") i mesečni list "Református élet" ("Reformatski život").

Zapadnopravoslavna crkva nastala je tako što se jedan deo vernika odvojio od Starokatoličke Crkve i osnovao zajednicu s tim nazivom. Sedište Crkve je u Beogradu. Broji oko 2.000 vernika.

Starokatolička, uz pojedine izuzetke, praktično više i nema u SCG.

Hrišćanska adventistička crkva u SCG, prema nekim podacima,

ima preko 10.000 vernika. Sedište je u Beogradu. Vodi je Glavni odbor Unije, na čijem je čelu predsednik, kojemu mandat traje pet godina.

Uniju crkvenih oblasti Hrišćanske adventističke crkve u SCG sačinjavaju dve oblasti: 1) Severna crkvena oblast (osnovana 1911. godine) sa sedištem u Novom Sadu i ona obuhvata teritoriju Vojvodine i 2) Južna crkvena oblast (osnovana 1931. godine) sa sedištem u Nišu, koja obuhvata teritoriju Srbije (bez Vojvodine) i Crne Gore. Na čelu Unije nalazi se pomenuti Glavni odbor i predsednik. Upravnom odboru i predsedniku Oblasti mandat traje tri godine.

Unija svoju delatnost vrši preko devet odeljenja: subotno-školsko, misionarsko, vaspitno, zdravstveno, pristavska služba, odeljenje za komunikacije, izdavačko odeljenje, odeljenje za propovedničku službu i omladinsko odeljenje.

Glavni odbor Jugoistočne evropske unije osnovao je organizaciju ADRA (Adventistički dobrovoljni rad), odnosno humanitarni fond i "Preporod", izdavačko preduzeće sa sedištem u Beogradu.

Hrišćanska adventistička crkva izdaje sledeće publikacije: "Biblijske pouke" – izlaze četiri puta godišnje u nakladi od 7.000 primeraka; "Glasnik" – crkveno glasilo, izlazi četiri puta godišnje, a tiraž je 4.000 primeraka; "Znaci vremena" – časopis za izučavanje Biblije, takođe u 4.000 primeraka; "Život i zdravlje" – časopis za zdravstveno prosvetovanje, koji izlazi isto u 4.000 primeraka. Izlazi i časopis za mlade – "Horizont", za decu "Glas Jaganjca", a Teološki fakultet izdaje časopis "Teofil". Osim toga izlaze bilteni "Advest" i "INFONS", kojeg izdaje Severna oblast. Imaju i radiostanicu "Radio Glas nade".

Hrišćanska adventistička crkva u SCG ima dobro organizovan školski sistem. Njihova najviša obrazovna ustanova je Teološki fakultet u Beogradu na Banovom Brdu sa 10 redovnih i 15 vanrednih profesora. Uz fakultet imaju i internat. U sastavu Teološkog fakulteta radi i Teološki institut za obrazovanje, informacije i statistiku. U Beogradu deluje i Duhovni kulturni centar, koji se bavi poslovima duhovnog prosvetovanja, organizovanjem tribina i predavanja. U Rakovici deluje Dopi-sna biblijska škola, koja se bavi verskim obrazovanjem kroz dva stepena: "Velike istine Biblije" i "Veruju ranog hrišćanstva". "Glas nade" je institucija za audio-vizuelnu produkciju. Ona deluje u Beogradu, a bavi se proizvodnjom i emitiranjem radio i TV programa. "Logos", Teološka biblioteka Hrišćanske adventističke crkve, osim u Beogradu, ima svoje ogranke u mesnim crkvama. Bavi se prikupljanjem i izdavanjem teoloških knjiga. U Novom Sadu imaju gimnaziju. U Beogradu, u Ovči, nalazi se i adventistički konak.

Osim ove zajednice, u Jugoslaviji od 1925. godine, deluje i *Unija reformnog pokreta adventista sedmog dana* sa sedištem u Beogradu. U SCG ih ima oko 300 članova. Izdaju list "Glasnik reformacije". U cijelom svetu ih ima oko 15.000.

Tu je i *Reformni pokret adventista sedmog dana*, koji se na sastanku održanom 1953. godine u Novom Sadu odvojio od Unije reformnog pokreta adventista sedmog dana. U SCG, koja je za njih samo "misionarsko područje", ima ih oko 6.000. Sedište im je u Beogradu. Tu izdaju glasilo "Vesnik reformacije". Najviše njihovih članova živi u Vojvodini, ali i u gradovima centralne Srbije i u Podgorici.

Zajednica sedmog dana adventista "Reformni pokret" je radikalniji ogranak otcepljen od Hrišćanske adventističke crkve. Oni su potpuni vegeterijanci. U SCG ih ima tridesetak u Beogradu. Izdaju "Vesnik reformacije".

Hrišćanska baptistička crkva u SCG deluje kroz dva saveza: Savez baptističkih crkava za Vojvodinu i Beograd ili Severni savez sa sedištem u Beogradu i Savez evanđeoskih hrišćana – baptista ili Južni savez, sa sedištem u Vrnjačkoj Banji. Baptističke lokalne crkve djeluju potpuno samostalno, a savezi su dobrovoljna udruženja tih lokalnih crkava. Osnovne jedinice su crkvene opštine, kojima upravlja crkveni odbor, na čelu sa popovednikom.

U Severni savez baptističkih crkava učlanjene su 52 mesne Crkve u Vojvodini i u Beogradu. Imaju oko 2.000 vernika, od kojih su 80% Slovaci, 5% Srbi i 15% pripadnici drugih nacionalnosti. Imaju 72 crkvena objekta. Godine 2000. osnovali su Teološki fakultet u Novom Sadu, koji izdaje "Teološki časopis". Severni savez ima izdavačku kuću "Alfa i Omega". U Novom Sadu izlazi i "Sestrinski list". Tu deluje i humanitarna organizacija "Tabita", a zajedno sa evanđeoskim hrišćanima i humanitarno-potporno udruženje "Hleb života".

Savez evanđeoskih hrišćana – Baptista sačinjavaju tri baptističke zajednice – u Vrnjačkoj Banji, Malom Mokrom Lugu i u Peći. Imaju 20 svojih objekata. Svih članova ima oko 450, od čega su 90% Srbi, a 10% Makedonci. Tim Savezom rukovodi odbor od sedam članova. Najviši organ Saveza je skupština, koja se sastaje jedanput godišnje. Savez izdaje knjige u seriji koja se zove "Duhovna biblioteka". Pri Savezu postoji Hrišćansko humanitarno udruženje "Ljubi bližnjega svoga".

Oba ova Saveza učlanjena su u Evropski savez Crkava.

Od 1965. godine u Padeju samostalno deluje *Nezavisna baptistička crkva*.

Svih baptista u SCG ima oko 3.000.

Evangeličko-metodistička crkva u SCG ima oko 1.500 vernika, većinom u Vojvodini. Na tom području deluje 14 lokalnih crkava, ujedinenih u okrug. Na njegovom se čelu nalazi superintendant, kome je sedište u Novom Sadu. Imaju sedam aktivnih sveštenika i trojicu u penziji, zatim osam laičkih propovednika. Sveštenu službu obavljaju i žene pa je i sadašnji superintendant – žena. Kandidati za pastirsku službu studiraju na Teološkom fakultetu "Jan Hus" u Pragu, zatim u Birminghamu i drugdje. Metodisti izdaju na srpskom jeziku časopis "Glas jevanđelja", a na slovačkom jeziku – "Cesta života".

Protestantska evanđeoska crkva pojavljuje se pod raznim imenima, jer ima više ogranaka, a sama se donedavno zvala Hristova pentekostna crkva. Deluju i u čisto rumunskim sredinama. Pojedine lokalne crkve, a njih u SCG ima oko 180, koje su inače samostalne, učlanjene su u Savez evanđeoskih crkava u SCG. Na čelu Saveza je predsednik. Sedište predsednika za Vojvodinu je u Novom Sadu. U SCG ima oko 3-4 hiljade odraslih članova. Zajedno sa baptistima imaju hrišćansko-humanitarno udruženje "Hleb života". Godine 1996. osnovan je u Novom Sadu Protestantsko-teološki institut, na kojem studije traju dve godine. Na Institutu predaje 14 profesora. I u Ledincima deluje dvogodišnja teološka škola. Pentekostna crkva (hram Svete Trojice) u Beogradu izdaje list "Hrišćanski pregled".

Hrišćanska nazarenska zajednica (nazareni) u SCG ima oko 5.000 vernika. Podeljeni su u dva ogranka, čija su sedišta u Novom Sadu i u Zemunu. Mesna zajednica je osnovni oblik organizovanja nazarena. Na njenom čelu nalazi se "sluga" – propovednik, koji tu dužnost obavlja volonterski. Propovednici su laici i za svoj rad ne primaju nikakvu materijalnu nagradu. Starešinski sabor je najviše upravno telo Hrišćanske nazarenske zajednice. Sve odluke Sabora sprovodi starešinski savet, kojeg sačinjavaju 19 đakona odnosno starešina. Nazareni ne izdaju nikakve publikacije, jer se to protivi njihovom učenju. Izdaju samo pesmarice.

Sedište verske zajednice *Hristova Crkva braće* je u Bačkom Petrovcu, u Vojvodini. Crkvom upravlja Glavno predstavništvo. Propovedaju laici iz redova vernika. Izdaju listove "Večni život" i "Bratski vesnik".

Iz Hristove Crkve braće 1955. godine izdvojila se *Crkva evanđeoskih hrišćana*. Sedište joj je u Beogradu. Glavni zakonodavni i savetodavni organ je Glavna skupština. Više mesnih crkava sačinjava oblast, a oblast ima starešinu, kojeg bira Glavna skupština. Izdaju glasilo "Vesnik evanđeoskih hrišćana".

U Republici Srbiji, uz pomenute, djeluju i sledeće verske zajednice iz okrilja protestantizma: *Slobodna crkva* (Beograd), *Hristova duhovna crkva malokrštenih* sa stotinak vernika od kojih 70 živi u Beogradu (Beograd, Subotica), *Hristova crkva jevanđeoske braće – Slobodna braća* sa nekoliko desetina vernika isključivo samo Srba (Beograd), *Hristova duhovna crkva nogopranih* (Vrdnik, Beograd), *Novoaposto-lska crkva*, koja u SCG ima oko 300 vernika, od čega njih stotinak živi u Beogradu (Mladenovac), *Verska zajednica Golgota* (Subotica), *Crkva Božija* (Beograd), *Evandeoska crkva* (Zrenjanin), *Pentekostna Crkva – Jesus only – UOCI, Hrišćanski centar "Šalom"* (Bačka Palanka), *Crkva – hrišćansko bratstvo* (Pivnice), *Mali hrišćani* (Bečej), *Trinaest Jehovinih sinova – Hristova Crkva živoga Boga* (Bačko Petrovo selo), *Gospodnja Crkva koja je novi Jerusolim* (Beograd), *Filadelfija* (Subotica), *Skupština Božija* (Beograd), *Hristova crkva* sa oko 100 članova (Beograd), *Evandeoska Crkva* (Novi Sad), *Hrišćanska zajednica* (Novi Sad), *Evandeoska duhovna Crkva* (Subotica), *Evandeoska Crkva* (Šabac), *Pentekostna crkva* (Kragujevac), *Pentekostna crkva* (Kraljevo), *Pentekostna crkva* (Leskovac), *Pentekostna crkva* (Lebane), *Hristova duhovna crkva* (Gložan), *Hristova duhovna crkva velikokrštenih* (Subotica), *Kreacionisti* - oko 60 članova u Beogradu, *Reč života*, registrovana 1993. godine u Beogradu, a od 500 članova njih 200 živi u Beogradu, a ostali u Novom Sadu i u drugim mjestima Srbije.

Jehovini svedoci i mormoni

U SCG deluje verska zajednica *Jehovinih Svedoka*, organizovana kao oblast koja obuhvata i Republiku Srpsku. Sedište joj je u Beogradu. Izdaju jedinstvene listove za ceo svet na engleskom jeziku, koji se prevode na mnoge jezike: "Kula stražara" i "Probudi se". Propovednici su volonteri. Škola za osposobljavanje "slugu" tj. aktivista u mesnim zajednicama, nalazi se u Tunu, u Švajcarskoj. Na početku 90-ih godina u SCG je bilo 104 registrovanih verskih opština Jehovinih svedoka.

U Beogradu i Novom Sadu pojavile su se i manje zajednice *Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana* ili *mormona*. U SCG ih ima oko 300. U Beogradu imaju dva objekta i jedan u Novom Sadu.

Novi religiozni pokreti

U SCG deluju i razne orijentalne i druge sekte i kultovi. Tu su sledbenici *Transcedentalne meditacije* sa oko 60.000 članova u 24 centa-

ra u SCG: Beograd, Podgorica, Beočin, Čačak, Kanjiža, Kotor, Kragujevac, Lazarevac, Mladenovac, Nikšić, Niš, Novi Kneževac, Novi Sad, Opovo, Pančevo, Senta, Smederevska Palanka, Sombor, Subotica, Užice, Vršac, Zrenjanin i Žabalj, *satanistički i kultovi vještica* sa 18.400 članova, *Božja deca* ili *Porodica ljubavi* sa stotinjak članova, *Crkva Božja* odnosno *Slobodna Crkva* sa 500 članova, *Hristova Duhovna Crkva* ili *Crkva gideonita* sa 5.000 članova, pripadnici *Vaišanske verske zajednice – Hare Krišna*, sledbenici *Mehmer Babe*, njih oko 300 nalaze se u Beogradu, Novom Sadu i Subotici, a pripadnici sekte *Oša Radžnisa* imaju svoje zajednice u Beogradu, Podgorici, Baru, Novom Sadu i Subotici. Sedište sekte *Univerzalni život*, koja ima oko 1.000 članova, nalazi se u Beogradu, gde i živi najveći broj sledbenika, ali članove imaju i u Novom Sadu, Somboru i Kikindi. U SCG navodno deluje i *Unifikaciona Crkva*, kamuflirana pod nazivima – *Profesorska akademija za svetski mir*, *Porodična federacija za mir u svetu* i *Federacija žena za mir u svetu...*

U Novom Sadu izlazi časopis "Bezbožnik".

Prema nekim podacima (Biljana Đurđević-Stojković, "Verske sekte", Beograd, 2002) u SCG deluje preko 300 sekti sa oko 450.000 članova. Iznenaduje velik broj i sekti i članova, ali nije poznat kriterijum, koje sve verske zajednice autor smatra – sektom.

Islam

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, pripadnika islama u SCG je bilo 468.713. Usled ratnih zbivanja, koja su počela 1991. godine, izvršena je reorganizacija *Islamske zajednice* u prethodnoj Jugoslaviji. Osnovane su samostalne Islamske zajednice za Republiku Bosnu i Hercegovinu, Republiku Makedoniju, Republiku Hrvatsku i Republiku Sloveniju. Promenom Ustava Islamske zajednice 1993. godine, doneseni su posebni Ustavi Islamskih zajednica sa sedištimama u Sarajevu, Podgorici, Sarajevu, Prištini i Skoplju.

Muftijstvo u Beogradu osamostalilo se još 1990. godine. Ono danas ima 4 džamije i 4 medžida. Angažovano je 10 imama i još nekoliko priučenih.

Islamska zajednica Kosova okuplja vernike albanske narodnosti na Kosovu i Metohiji, zatim u opštinama Bujanovac, Medveđa i Preševo. Oni imaju 401 džamiju, 77 medžida, 42 mektebske učionice, 19 tekija, 29 turbeta, 34 kancelarije, 8 gasulhana. Tu deluje oko 500 verskih službenika. Svoje kadrove muslimani školuju u muškoj i ženskoj medresi u Prištini i u muškim

medresama u Gnjilanu i Prizrenu. Islamska zajednica za Sandžak formirana je 1993. godine. U Novom Pazaru imaju mušku i žensku medresu i izdaju list "Glas islama". Posebno deluje i Islamska zajednica u Crnoj Gori sa sedištem u Podgorici. Muslimani u SCG su većinom suniti. Među albanskim muslimanima ima i pripadnika derviških redova.

Judaizam

Verski život Jevreja organizovan je u okviru Saveza jevrejskih opština SCG. Savez obuhvata 11 jevrejskih opština u SCG. To su: Beograd, Novi Sad, Subotica, Pančevo, Zemun, Niš, Priština, Sombor, Zrenjanin, Kikinda i Senta. Svih Jevreja u SCG ima oko 3.000. Sedište Saveza je u Beogradu. Tu je i jedini rabin.

Literatura

- Vjerske zajednice u Jugoslaviji*, (1970): Zagreb.
Verske zajednice u Republici Srbiji, (1997): Beograd: Ministarstvo vera RS.
Đorđević, D. (1998): *Proroci "nove istine" – sekte i kultovi*, Niš.
Kuburić, Z. (1999): *Vera i sloboda*; Niš: JUNIR.
Tomislav Branković, T. (2000): *Sekte i politika*, Despotovac.
Đurđević-Stojković, B. (2002): *Verske sekte*, Beograd.
Vojislav Kršić, V. (2002): *Leksikon religije, mitologije i vjerskih sekti*, Beograd.
Miz, R. (2002): *Religijska mapa Evrope*, Novi Sad.

Mr. Roman Miz
Novi Sad

Religious communities in Serbia and Montenegro

Summary

Starting from the fact that Union of Serbia and Montenegro is multi-religious and multi-confessional state, author is trying to provide us with the basic statistical data about the present religious communities in this work. The content is presented according to the religious membership, and in collecting data he used both official sources of certain religious communities and method of interviewing.

key-words: religious communities, believers, organization